

dr hab. Ewa Maria Marciniak
WNPiSM, UW
e.marciniak@uw.edu.pl

Warszawa 10.07. 2020r.

Ocena dorobku naukowego i recenzja osiągnięcia naukowego

doktora Roberta Rajczyka

sporządzona w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji

Informacje ogólne

Dr Robert Rajczyk jest absolwentem kierunku *Politologia* na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego. Studia ukończył w 2000 roku. W latach 2005-2009 realizował studia doktoranckie, zwieńczone obroną pracy doktorskiej pt. *Polska mniejszość narodowa w rumuńskim systemie politycznym*, a napisał ją pod kierunkiem prof. Jana Iwanka. Tytuł doktora nauk humanistycznych w zakresie nauki o polityce otrzymał w 2011.

Ponadto dr Rajczyk ukończył studia podyplomowe z zakresu Public Relations. Pracował jako dziennikarz, a także jako specjalista z zakresu komunikacji i public relations w jednostkach administracji samorządowej.

Dr Rajczyk ma również doświadczenia w pracy naukowej, w latach 2005 – 2011 pracował na stanowisku asystenta, aktualnie na stanowisku adiunkta na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego.

1. Ocena w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych

Ocena osiągnięcia naukowego Zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tj. Dz. U. 2017, poz. 1789)

Dr Robert Rajczyk wskazał jako osiągnięcie naukowe cykl zatytułowany: „**Współczesne oddziaływanie propagandowe**”.

Cykl tworzą następujące publikacje:

- trzy monografie,
- cztery artykuły w czasopismach naukowych
- trzy rozdziały w pracach zbiorowych.

Zatem Habilitant przedstawił do oceny 10 tekstów, z czego połowa jest napisana we współautorstwie. Zaznaczyć trzeba, że mimo stosunkowo skromnego ilościowo dorobku jeden z artykułów, co prawda we współautorstwie, jest opublikowany w czasopiśmie indeksowanym w bazie Web of Science (Communication Today vol 6, no 2 /2015), jeden w czasopiśmie zagranicznym, pozostałe w wydawnictwach krajowych. Ponadto, na rzecz Habilitanta przemawiają dwie monografie – niezbyt obszerne – ale dotyczące kluczowej i reprezentatywnej dla Jego dorobku tematyki, bowiem odnoszą się do kwestii oddziaływania propagandowego.

Wskazany do oceny cykl publikacji odnosi się do istotnej i aktualnej problematyki z punktu widzenia nauk o polityce i administracji, zwłaszcza jeśli dostrzeże się wagę procesów komunikacyjnych i ich różnych formach, jako ważnego komponentu kultury politycznej. Ogólnie rzecz ujmując publikacje dr. Roberta Rajczyka traktują o propagandzie jako szczególnej odmianie komunikowania politycznego i to na płaszczyźnie lokalnej, jak i w międzynarodowym środowisku informacyjnym. Doceniam więc aktualność i wagę podejmowanych badań ze względu na ich walor teoretyczno-koncepcyjny oraz prakseologiczny, który wyznacza czas

polityczny i społeczny.

Habilitant wskazuje, że celem naukowym jego badań jest analiza procesów oddziaływania propagandowego, dodając potem, że chodzi o współczesne formy owego oddziaływania. Przysiąc trzeba, że tak sformułowany cel wydaje się dość skromny jeśli wziąć pod uwagę fakt, iż procedury intelektualnego przetwarzania materiału badawczego daleko wykraczają poza analizę. Być może jest to kwestia niezręcznego ujęcia językowego, bo lektura Autoreferatu i przedstawionych do oceny publikacji każe wnioskować, że Autor dysponuje również innymi umiejętnościami intelektualnymi.

Trudno znaleźć w Autoreferacie klucz do oceny dorobku Habilitanta. Nie jest on bowiem przedstawiony wokół problemów badawczych czy hipotez, lecz jest opisem (streszczeniem) poszczególnych tekstów. Domniemuję, że przyjęte tu kryterium chronologiczne skutkowało taką właśnie konwencją prezentacji dorobku naukowego.

Z punktu widzenia recenzenta ważne są **dwie monografie**, na podstawie których można się zorientować co Habilitant bada, poprzez jakie procedury metodologiczne i jakie rezultaty badań osiąga. Jest tu też prezentacja skonceptualizowanej problematyki badawczej i świadome eksponowanie osiągnięć badawczych. Oczywiście w innych krótkich formach wypowiedzi naukowej Habilitant również prezentuje interesujący warsztat badacza zjawisk społecznych.

Nie mniej to właśnie monografie w najtrafniejszy sposób obrazują osiągnięcia naukowe badacza. Dr Rajczyk napisał:

- „Nowoczesne wojny informacyjne. Warszawa 2016, ss. 168.
- „Oblicza współczesnej propagandy. Przypadek chińsko-tajwańskiej wojny informacyjnej”, Katowice 2019, ss.172,

Punktem wyjścia dla prowadzonych przez Habilitanta badań w książce „Nowoczesne wojny informacyjne” są następujące hipotezy:

- nowe media stanowią główny kanał pozainstytucjonalny udziału podmiotów

pozapaństwowych w globalnym systemie informacyjnym

- selektywność przekazów w nowych mediach zależy od potrzeb informacyjnych
- telewizje informacyjne i nowe media agregują kapitał społeczny dzieląc linie programową nadawcy
- wybór kanału komunikowania w nowych mediach ma charakter selektywny i wiąże się z jego efektywnością.

Widać zatem, że przyjęte hipotezy wyznaczają obszar i przedmiot badań oraz dają szansę na ciekawe rezultaty poznawcze. Tym bardziej, że Autor wskazuje dodatkowe pola badawcze poprzez rzeczowo sformułowane problemy:

- Jakie funkcje dominują w przekazach państwowych telewizji informacyjnych i w nowych mediach?
- Czy przekazy państwowych telewizji informacyjnych mają wyłącznie charakter propagandowy?
- Czy zawartość nowych mediów służy promocji zewnętrznej czy integracji wewnętrznej?
- Jaki jest wpływ publikowanych treści na skuteczność agregowania kapitału społecznego?
- Jakie kategorie uczestników biorą udział w komunikacji wielokierunkowej w nowych mediach?

Dr Rajczyk dobrze i komunikatywnie określa cel badań – wskazanie roli jaką odgrywają środki masowego przekazu, w tym nowe media na przykładzie wojen informacyjnych, kampanii promocyjnych lub propagandowych. Przedmiotem badań Habilitanta była relacja między zmianą form oddziaływania propagandowego w związku z rozwojem technologicznym a modyfikacją treści przekazów w celu kreowania konkretnych postaw i opinii.

Książka ma standardową konstrukcję – 6 rozdziałów, wstęp, zakończenie oraz aneksy z wynikami badań. Układ treści jest również standardowy - od konceptualizacji pojęć badawczych (wojny i konflikty informacyjne, propaganda, perswazja), poprzez omówienie zjawiska instytucjonalizacji propagandy i form zorganizowanej perswazji

oraz oddziaływania propagandowego telewizji na różne zbiorowości - do omówieniu problematyki mistyfikacji medialnych i różnych *case study*. Interesującym a zarazem oryginalnym wątkiem tej publikacji jest problematyka dyplomacji cyfrowej potraktowana tu jako narzędzie propagandy.

Książka ta ma istotne atuty, Autor zweryfikował przyjęte hipotezy, zaproponował strategiczny model prowadzenia skutecznej wojny informacyjnej, wskazał, że elementem tego modelu są kampanie propagandowe a celem uzyskanie przewagi informacyjnej. Ponadto ten autorski model zawiera dwa elementy: ideowy i infrastrukturalny. Habilitant wskazuje też etapy formowania tego modelu.

Dr Rajczyk osiągnął założone cele badawcze i wyprowadził adekwatne do przesłanek wnioski. Na podstawie przeprowadzonych badań dr Rajczyk ustalił, że właściwie zaplanowana komunikacja zintegrowanego przekazu dystrybuowanego przez skorelowane z grupami docelowymi kanały komunikacji, jest warunkiem efektywnego oddziaływania propagandowego na odbiorcę, pomimo dysponowania niesymetrycznymi zasobami oraz funkcjonowania w geopolitycznych uwarunkowaniach oddziaływania na międzynarodową opinię publiczną. To nieco zawile językowo ujęcie pokazuje jednakowoż mechanizmy współczesnej propagandy.

Konkluzje z badań realizowanych w monografii „Nowoczesne wojny informacyjne” są oryginalne, **poszerzają pole badań nad propagandą i jej mechanizmami**, w szczególności Habilitant wskazuje, że istnieją trzy równoległe fronty nowoczesnych wojen informacyjnych: dyplomacja cyfrowa, zarządzanie wirtualną reputacją i media narracyjne. Ponadto określił istotne znaczenie *soft power* czyli oddziaływania propagandowego poprzez sferę kultury i wartości. Potwierdzone też zostało obecne w literaturze przedmiotu stanowisko co do celu wojny informacyjnej, którym jest uzyskanie nie tylko wspomnianej już przewagi informacyjnej ale również gospodarczej. Dodatkowo podkreślona została rola nowych mediów w agregowaniu poparcia społecznego dla zmian o charakterze systemowym. Zatem jak na skromną objętościowo monografię wnioski o charakterze poznawczym i

poniekąd aplikacyjnym obejmują stosunkowo szeroki zakres merytoryczny, są oryginalne i wartościowe pod względem poznawczym.

Zatem tak skonstruowany wywód wraz z konkluzjami wskazuje, że **Autor dotyka istotnych problemów, które nieustannie wymagają pogłębionych badań ze względu na dynamikę procesów komunikacyjnych oraz ich wpływ na podtrzymanie lub zmianę systemu politycznego.**

Należy docenić podjęty przez Autora wysiłek poznawczy i metodologiczny, zwłaszcza dlatego, że przedstawione w tej monografii badania mają autorski, zatem oryginalny charakter. Być może ze względu na skromną objętość tej publikacji Autor nie uwzględnił kilku kluczowych dla części teoretycznej pozycji książkowych. Brakuje Waltera Lippmanna w kwestii opinii publicznej, czy polskich autorów, np. Ryszarda Dyoniziaka, Mirosława Karwata w kwestii manipulacji i socjotechniki, ale Autor przywołuje nazwiska z kręgu literatury poradnikowo-popularnej np. Eryk Mistewicz, czy Andrzej Batko.

Są też przejęzyczenia Adam Kossewski, występuje jako Kossowski (s.24.). Przy okazji tegoż autora – warto się zastanowić jaką wartość poznawczą mają publikacje z lat 80. ubiegłego stulecia, zwłaszcza gdy na ich podstawie przytacza się nie tylko definicję propagandy ale również definicję postawy, która już dawno doczekała się nowych konceptualizacji i to zarówno w aspekcie psychologicznym jak i politologicznym.

Druga monografia zaliczona do cyklu „Oblicza współczesnej propagandy...” stanowi podsumowanie dotychczasowych badań Habilitanta i również odnosi się do znaczenia współczesnych działań propagandowych. Autor identyfikuje cele badań - jak to określa - na dwóch płaszczyznach: przedstawia współczesne formy i narracje propagandowe na płaszczyźnie mediów tradycyjnych i nowych mediów oraz identyfikuje działania propagandowe dwóch państw Tajwanu i Chin.

Proces poznawczy jest konstruowany wokół jednej hipotezy (s.12) o istnieniu zależności między działaniami propagandowymi prowadzonymi przez Tajwan i ChRL

(...) oraz dwóch pytań badawczych, odnoszących się do studium przypadku:

- Czy wymiary propagandy Tajwanu przyjmują Chiny kontynentalne jako podmiot działań propagandowych?

- W jaki sposób kwestia tajwańska jest kształtowana w chińskiej propagandzie? Czy przyjmuje ona wymiar działania wewnętrznego, czy prowadzona jest w wymiarze globalnym?

Recenzowana monografia ma logiczny, dwuczęściowy układ treści, przy czym kwestie teoretyczne są konceptualizowane w części pierwszej, zaś druga część to analiza działań propagandowych Tajwanu i Chin. W części pierwszej Autor prezentuje bardziej przemyślane koncepcje propagandy, widać, że od 2016 roku refleksja dotycząca tego zjawiska jest pogłębiona, wielowymiarowa, oparta na bogatym piśmiennictwie. Habilitant nie stroni z jednej strony od cytowania innych autorów, z drugiej zaś prezentuje własne interpretacje, systematyzacje, czy typologie.

Dr Rajczyk odnosi się też w tej książce do przyjętej metodologii, dobrze uzasadnia jej sens. Zrealizowane badania prowadzą do kilku ustaleń, które należy uznać za **oryginalne i poszerzające pole badań nauk o polityce i administracji**, choć warto zaznaczyć, że wielokrotnie dominuje tu perspektywa nauki o mediach i komunikacji społecznej. Habilitant w szczególności potwierdza hipotezę „o istnieniu zależności między działaniami propagandowymi prowadzonymi przez Tajwan i Chiny, przy czym działania propagandowe prowadzone przez Tajwan są niezależne od działań podejmowanych przez ChRL i mają na celu kształtowanie relacji z podmiotami prawa międzynarodowego i organizacjami międzynarodowymi oraz obywatelami innych krajów” (s.134). Ponadto, Habilitant prognozuje przyszłość tajwańskiej i chińskiej propagandy, akcentując, że w przypadku pierwszej znaczącą rolę odgrywać będą nowe media i e-wizerunek a także przeciwdziałanie chińskim operacjom informacyjnym i dezinformacyjnym, zaś w drugim przypadku chodzić będzie o rozwój międzynarodowego nadawania programów telewizyjnych przez państwowe telewizje informacyjne o globalnym zasięgu.

Dr Robert Rajczyk w ramach osiągnięcia naukowego przedstawił też do oceny

kilka artykułów. Ogólnie rzecz ujmując pokazują one warsztat badawczy Habilitanta, zdolność do poszukiwania ciekawych pól badawczych oraz realizacji badań. Widać też ewolucję zainteresowań badawczych i płaszczyzn badań, tj. od lokalnego poziomu komunikowania społecznego do międzynarodowego komunikowania publicznego. W niektórych prezentowanych do oceny tekstach wyraźnie się zaznacza aplikacyjny charakter badań i częściowo również prakseologiczny – mowa tu o refleksji naukowej nad wykorzystaniem narzędzi teleinformatycznych w komunikowaniu się z odbiorcami usług publicznych, czy nad oddziaływaniem propagandowym na poziomie lokalnym.

Warstwa metodologiczna prowadzonych badań nie budzi zastrzeżeń, wręcz można zauważyć testowanie różnych procedur badawczych, podejść i metod. Daje to szansę na kształtowanie **odpowiedzialności metodologicznej badacza i taka cechuje dorobek Habilitanta.**

Reasumując, analiza przedstawionych do oceny publikacji pozwala na kilka pozytywnych konkluzji:

1. Habilitant wykazuje się na ogół dobrą znajomością literatury przedmiotu badań,
2. prezentuje ustrukturyzowaną, analityczną oraz wielokrotnie komparatystyczną znajomość zagadnień, ważnych z punktu widzenia prowadzonych badań, zaprezentowanych w obu autorskich monografiach i artykułach,
3. potrafi wyodrębniać oryginalne pola badawcze na styku dwóch dyscyplin, co wymaga dużej dyscypliny metodologicznej i koncepcyjno-teoretycznej,
4. adekwatnie dobiera metody badań do założonych celów, hipotez i problemów badawczych.

Biorąc pod uwagę powyższe, konstatuję, iż **dr Robert Rajczyk wnosi wkład w badania nad oddziaływaniem propagandowym na poziomie lokalnym i w globalnym środowisku komunikacyjnym. Eksplorowana problematyka jest oryginalna i przede**

wszystkim istotna ze względu na poszerzanie przedmiotu badań w zakresie nauki o polityce i administracji, wzbogaca refleksję na temat wojen informacyjnych, ich istoty i wielorakich skutków.

Przedstawiony do oceny cykl publikacji należy uznać za osiągnięcie naukowe, o którym mowa w obowiązujących przepisach prawa.

Pozostałe osiągnięcia naukowe

Dr Robert Rajczyk deklaruje poza głównym obszarem badań inne obszary:

- Badania nad procesami komunikowania społecznego i strategicznego
- Badania poświęcone problematyce ustrojowej, w tym również badania nad problematyką wolności i praw obywatelskich

Przedstawione do oceny teksty, podobnie jak te ujęte jako główne osiągnięcie cechuje rzetelność naukowa, adekwatne osadzenie w kontekstach teoretycznych i aktualizacja wynikająca z własnych badań empirycznych. Tematyka publikacji zdecydowanie przynależy do dyscypliny nauki o polityce i administracji, gdyż odnosi się np. do systemów wyborczych, systemu konstytucyjnego wybranych państw. Na uwagę zasługuje też różnorodność form wypowiedzi naukowej. Dr Rajczyk napisał m.in.: jedną monografię, dwie monografie wieloautorskie, 13 rozdziałów w pracach zbiorowych, jeden artykuł naukowy.

W okresie po doktoracie dr Rajczyk napisał łącznie 49 artykułów i monografii, w tym również w języku angielskim. Miejsca publikowania są zróżnicowane, co wskazuje, że Habilitant jest rozpoznawalnym i cenionym przez różne ośrodki naukowe badaczem.

Dr Robert Rajczyk uczestniczył w roli prelegenta w 26 konferencjach naukowych, w tym 5 zagranicznych. Jedną z konferencji organizowaną była przez Bułgarską Akademię Nauk. Tematyka wygłoszonych referatów wybitnie konweniuje z zainteresowaniami badawczymi Habilitanta, co wskazuje, iż efekty badań były nie tylko publikowane w postaci artykułów czy monografii, ale również przedstawiane na forach ogólnopolskich i międzynarodowych.

Wskaźniki bibliometryczne dla dra Roberta Rajczyka przedstawiają się następująco:

Indeks Hirscha -3 wg Google Scholar

Liczba cytowań wg Google Scholar - 43

2. Ocena w zakresie dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej

Z przedstawionych dokumentów wynika, że dr Rajczyk jest aktywnym nauczycielem akademickim. Prowadzi liczne wykłady, konwersatoria, ćwiczenia i seminaria licencjackie i magisterskie. Są to zajęcia z obszaru komunikacji społecznej, m.in.: public relations w polityce, komunikowanie międzykulturowe, propaganda współczesna oraz z obszaru nauk o polityce, m.in.: geografia polityczna, demografia, organizacje międzynarodowe. Habilitant prowadził również zajęcia w języku angielskim współfinansowane z programów edukacyjnych Unii Europejskiej.

Habilitant był promotorem kilkudziesięciu prac licencjackich na Uniwersytecie Śląskim i w niepublicznych szkołach wyższych, na których prowadził zajęcia dydaktyczne. Jako osiągnięcie w ocenianym zakresie trzeba odnotować inicjatywę współpracy z Uniwersytetem Nanhua w Dalin w Republice Chińskiej.

Od 2015 roku Habilitant pełni funkcję koordynatora współpracy naukowej INPiD z wspomnianym wyżej uniwersytetem.

Na wyróżnienie zasługuje międzynarodowa aktywność dydaktyczna. Dr Robert Rajczyk wygłosił wykłady w 10 ośrodkach naukowych w Europie i na świecie, głównie w ramach programów ERASMUS i ERASMUS Plus. Habilitant współpracuje z różnymi instytucjami w charakterze eksperta, uczestniczył w misjach obserwacyjnych w wyborach parlamentarnych na Ukrainie i Mołdawii. Recenzował artykuły naukowe do czasopism wydawanych w języku angielskim. Jest też aktywnym komentatorem życia politycznego, w tym zakresie współpracuje z mediami regionalnymi i ogólnopolskimi,

m.in. publikuje teksty popularno-naukowe w kwartalniku Warsaw Institute Review dotyczące problematyki Europy Środkowej i Wschodniej.

Dr Robert Rajczyk jest członkiem Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej , Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych a w latach 2013-17 był członkiem European Communication Research and Education Association.

W 2014 roku dr Rajczyk otrzymał nagrodę indywidualną III stopnia Rektora UŚ za osiągnięcia naukowe.

Reasumując, w zakresie aktywności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej Habilitant wykazuje się wysokimi osiągnięciami, spełniając tym samym kryteria ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.

Wniosek końcowy

Stwierdzam, na podstawie przedłożonej dokumentacji, że dorobek naukowy, dydaktyczny i organizatorski dr. Roberta Rajczyka spełnia wymagania stawiane przez przepisy ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz kryteria oceny osiągnięć osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora habilitowanego zawarte Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki z 14 marca 2003 roku oraz w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 1 września 2011 roku.

Dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny w tym przedstawiony jako osiągnięcie badawcze cykl jednotematycznych publikacji zatytułowany: „Współczesne oddziaływanie propagandowe” spełnia wymagania ustawowe i uzasadnia sformułowanie przeze mnie wniosku o nadanie doktorowi Robertowi Rajczykowi stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

Edyta Monizka